Lietas Nr. A420394013
Lietas arhīva Nr. A42-01023-14/25

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2014.gada 22.janvārī

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:

tiesnesis M.Markovs,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. D/ pieteikuma par pienākuma uzlikšanu leslodzījuma vietu pārvaldei izdot labvēlīgu administratīvo aktu, ar kuru pieteicējam tiktu atlīdzināts morālais un personiskais kaitējums Ls 20 000 par Rīgas Centrālcietuma administrācijas rīcību, pieteicēja konvojēšanas laikā no Rīgas Centrālcietuma uz Jēkabpils cietumu, neizsniedzot Valsts policijas darbiniekiem pieteicēja valsts kompensējamās zāles, kā arī par procesuālā pārkāpuma konstatēšanu – pieteicēja apstrīdēšanas iesnieguma neizskatīšanu likumā noteiktajā termiņā - un tādējādi pieteicējam radītā morālā kaitējuma Ls 1000 atlīdzinājumu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. D/ (turpmāk – pieteicējs) ar 2012.gada 3.jūlija iesniegumu vērsies leslodzījuma vietu pārvaldē, norādot iebildumus par zāļu neatgriešanu pēc konvojēšanas.

2012.gada 30.jūlija iesniegumā leslodzījuma vietu pārvaldei pieteicējs norādījis, ka iebildumu pret cietuma amatpersonu rīcību viņam nav.

Iesniegumos, kas leslodzījuma vietu pārvaldē saņemti 2012.gada 12.novembrī un 2013.gada 14.janvārī (turpmāk – Iesniegumi), kuru izskatīšana leslodzījumu vietu pārvaldē apvienota, pieteicējs izteicis neapmierinātību ar zāļu nozaudēšanu konvojēšanas laikā un atbildes nesaņemšanu uz viņa 2013.gada 3.jūlija iesniegumu. Par ieslodzījuma vietu administrācijas rīcību, neatgriežot medikamentus, pieteicējs norādījis, ka vēlas saņemt kompensāciju Ls 20 000 apmērā, bet par leslodzījuma vietu pārvaldes rīcību piecus mēnešus nesniedzot atbildi uz iesniegumu – Ls 1000 apmērā.

Ieslodzījuma vietu pārvalde ar 2013.gada 5.aprīļa lēmumu Nr.1/12-A/352/6152 (turpmāk – Lēmums) nolēma:

1) atzīt par prettiesisku Rīgas Centrālcietuma administrācijas rīcību, iesniedzēja konvojēšanas laikā no Rīgas Centrālcietuma uz Jēkabpils cietumu, neizsniedzot Valsts policijas darbiniekiem iesniedzēja valsts kompensējamās zāles;

2) atteikt pieteicējam izdot administratīvo aktu par nodarītā morālā un personīgā kaitējuma atlīdzinājumu Ls 20 000 apmērā;

3) norādīt Rīgas Centrālcietuma administrācijai uz nepieciešamību turpmāk rūpīgāk pildīt dienesta pienākumus, kas saistīti ar ieslodzīto personu sagatavošanu un nodošanu konvojam.

Lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[1.1] Pieteicējs 2012.gada 19.jūnijā tika konvojēts no Olaines cietuma uz Jēkabpils cietumu. Konvojēšana notika caur Rīgas Centrālcietumu. Konvojējot pieteicēju no Olaines cietuma, Valsts policijas konvoja darbiniekiem līdzi iesniedzējam tika nodotas personīgās zāles – Stokrini (27 tabletes) un Kivexa (27 tabletes). Šos preparātus Valsts policijas darbinieki nodeva Rīgas Centrālcietuma administrācijai.

[1.2] 2012.gada 3.jūlijā, pamanot medikamentu trūkumu, pieteicējs vērsies ar iesniegumu Valsts policijā un leslodzījuma vietu pārvaldē. Pieteicējs iesniegumā Valsts policijai norādījis, ka konvojēšanas laikā no Olaines cietuma uz Centrālcietumu medikamenti viņam līdzi tika izsniegti, bet 20.jūnijā konvojējot viņu uz Jēkabpils cietumu medikamenti vairs izsniegti netika. Tādējādi pieteicējs jau Rīgas Centrālcietumā ir ievērojis, ka zāles konvojam netika izsniegtas. Tādējādi pieteicēja iesniegumos sniegtās ziņas ir pretrunīgas. Kaut arī pieteicējs zinājis, ka zāles otrajam konvojam izsniegtas netika, viņš nevērsās ar jautājumu pie Rīgas Centrālcietuma administrācijas, ne arī pie Jelgavas cietuma administrācijas līdz pat 2012.gada 3.jūlijam.

Pieteicējam bija pienākums konvojēšanas sagatavošanas laikā, pamanot zāļu trūkumu, interesēties vai Rīgas Centrālcietuma administrācija ir nodevusi zāles Valsts policijas darbiniekiem, kā arī nekavējoties, 2012.gada 20.jūnijā ierodoties Jēkabpils cietumā, ziņot Jēkabpils cietuma administrācijai par medikamentu trūkumu.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 10.panta pirmo un otro daļu pieteicējs nav tiesīgs saņemt zaudējumu atlīdzinājumu, jo nav izmantojis savas zināšanas, spējas un praktiskās iespējas, darījis visu iespējamo, lai zaudējumu novērstu vai samazinātu, kā arī ir veicinājis viņam nodarītā zaudējuma rašanos vai tā apmēra palielināšanos.

[1.3] 2012.gada 30.jūlijā Ieslodzījuma vietu pārvaldē saņemts pieteicēja iesniegums, kurā pieteicējs norāda, ka lai gan pieteicējs 2013.gada 3.jūlijā vērsies ar iesniegumiem par valsts kompensējamām zālēm, šobrīd pieteicējam pretenziju pret Ieslodzījuma vietu pārvaldi nav.

No tā secināms, ka pieteicējs atsaucis savu 2013.gada 3.jūlija iesniegumu un visi pieteicēju interesējošie jautājumi tikuši atrisināti pārrunu laikā ar Jēkabpils cietuma administrācijas pārstāvjiem un rakstiska atbilde uz 2012.gada 3.jūlija iesniegumu pieteicējam nav nepieciešama. Konkrētais iesniegums ticis norakstīts lietā bez atbildes sniegšanas.

[1.4] Ieslodzījuma vietu pārvalde secina, ka Rīgas Centrālcietuma administrācija ir pieļāvusi prettiesisku faktisko rīcību, proti, valsts kompensējamo medikamentu neizsniegšanu Valsts policijas darbiniekiem pieteicēja konvojēšanas laikā no Rīgas Centrālcietuma uz Jēkabpils cietumu.

[1.5] Saskaņā ar 2012.gada 27.decembra Administratīvās komisijas lēmumu un tam pievienotajiem materiāliem par iesniedzēja pirms nosacītu atbrīvošanu no ieslodzījuma vietas, Valsts probācijas dienests ir vairākkārt konstatējis, ka pieteicējs sniedz pretrunīgu informāciju. Ieslodzījuma vietu pārvalde secina, ka pieteicējs to dara, lai panāktu sev labvēlīgu rezultātu konkrētajā lietā.

[1.6] Saskaņā ar Ārstniecības likuma 5.pantu ikvienam ir pienākums rūpēties un katrs ir atbildīgs par savu, tautas, savu tuvinieku un apgādībā esošu personu veselību.

[2] Administratīvajā rajona tiesā 2013.gada 13.maijā saņemts pieteicēja pieteikums, par pienākuma uzlikšanu Ieslodzījuma vietu pārvaldei izdot labvēlīgu administratīvo aktu, ar kuru pieteicējam tiktu atlīdzināts morālais un personiskais kaitējums Ls 20 000 (28457,44 *euro*) par Rīgas Centrālcietuma administrācijas rīcību, pieteicēja konvojēšanas laikā no Rīgas Centrālcietuma uz Jēkabpils cietumu, neizsniedzot Valsts policijas darbiniekiem pieteicēja valsts kompensējamās zāles, kā arī par procesuālā pārkāpuma konstatēšanu – pieteicēja apstrīdēšanas iesnieguma neizskatīšanu likumā noteiktajā termiņā - un tādējādi pieteicējam radītā morālā kaitējuma Ls 1000 (1422,87 *euro*) atlīdzinājumu.

[3] Ieslodzījumu vietu pārvalde lietā sniegusi paskaidrojumu. Paskaidrojumā tā norāda, ka pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz Lēmumā norādītajiem apsvērumiem, kā arī tālāk minētajiem argumentiem. Papildus Ieslodzījuma vietu pārvalde norāda, ka Rīgas Centrālcietuma administrācijas faktiskā rīcība neradīja pieteicējam būtiskas vai neatgriezeniskas sekas, ņemot vērā, ka pieteicējs laika posmā no 2012.gada 20.jūnija līdz 2012.gada 3.jūlijam nebija vērsies pie Ieslodzījuma vietu administrācijas ar sūdzībām par medikamentiem. Līdz ar to konkrētajā gadījumā morālā kaitējuma adekvāts atlīdzinājums pieteicējam būtu Rīgas Centrālcietuma administrācijas rakstveida atvainošanās.

[4] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 112.[1] panta pirmo daļu administratīvās lietas izskatīšana notiek rakstveida procesā bez tiesas sēdes, ja likumā nav noteikts citādi.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 112.[1] panta ceturto daļu tiesa lietu mutvārdu procesā tiesas sēdē izskata, ja pirmās instances tiesai to lūdzis pieteicējs, trešā persona vai šā likuma 29.pantā minētais tiesību subjekts, kā arī atbildētājs — privātpersona lietās par publisko tiesību līgumiem.

Izskatāmajā lietā pieteicējs nav lūdzis izskatīt lietu mutvārdu procesā un tiesa nav konstatējusi apstākļus lietas izskatīšanai tiesas sēdē, tāpēc lieta tiek izskatīta rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[5] Tiesa, izvērtējot lietas materiālus, atzīst, ka pieteikums ir apmierināms daļā.

I

[6] Lietā pastāv strīds par pieteicējam nodarīto morālo un personisko kaitējumu, neizsniedzot pieteicējam zāles. Pieteicējs uzskata, ka viņa nodarīts morālais un personiskais kaitējums ar Rīgas Centrālcietuma administrācijas rīcību, pieteicējam konvojēšanas laikā no Rīgas Centrālcietuma uz Jēkabpils cietumu, neizsniedzot Valsts policijas darbiniekiem pieteicēja valsts kompensējamās zāles. Ar Lēmumu iepriekš minētā Rīgas Centrālcietuma administrācijas faktiskā rīcībā atzīta par prettiesisku, bet prasījums par morālā kaitējuma atlīdzinājumu noraidīts, norādot, ka pieteicējam bija pienākums savu zināšanu un praktisko iespēju robežās darīt visu iespējamo, lai samazinātu savus zaudējumus, tāpēc pieteicējam konvojēšanas sagatavošanas laikā, ieraugot zāļu trūkumu, vajadzēja interesēties vai Rīgas Centrālcietuma administrācija ir nodevusi zāles Valsts policijas darbiniekiem, kā arī nekavējoties informēt Jēkabpils cietuma administrāciju par zāļu trūkumu. Pieteicējs par zāļu trūkumu informējis tikai pēc trīspadsmit dienām.

[7] Latvijas Republikas Satversmes 111.pants noteic, ka valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. No starptautiski atzītiem ieslodzījumā turēto personu aizsardzības principiem izriet, ka ieslodzītās personas ir jānodrošina ar medicīnisko aprūpi un ārstēšanu. Tādējādi tiesības uz medicīnisko pakalpojumu saņemšanu ir ietveramas ieslodzīto personu cilvēktiesību minimumā.

Latvijas Sodu izpildes kodeksa 78.panta otrā daļa noteic, ka ar brīvības atņemšanu notiesātajiem un apcietinātajiem brīvības atņemšanas iestāžu medicīniskie dienesti valsts garantēto medicīnisko palīdzību sniedz Ministru kabineta noteiktajā apjomā un

kārtībā. Pārējo medicīnisko palīdzību ar brīvības atņemšanu notiesātie un apcietinātie saņem Ārstniecības likumā noteiktajā kārtībā.

Ministru kabineta 2007.gada 20.marta noteikumi Nr.199 „Noteikumi par apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpi izmeklēšanas cietumos un brīvības atņemšanas iestādēs" (turpmāk – Noteikumi Nr.199) nosaka veselības aprūpes pakalpojumu apjomu apcietinātajam vai notiesātajam un kārtību, kādā šie pakalpojumi tiek sniegti izmeklēšanas cietumos un brīvības atņemšanas iestādēs.

Noteikumu Nr.199 2.punktā noteikts, ka ieslodzītais cietumā bez maksas saņem: 1) primāro veselības aprūpi, izņemot plānveida stomatoloģisko palīdzību; 2) neatliekamo stomatoloģisko palīdzību; 3) sekundāro veselības aprūpi, kura sniedzama neatliekamā kārtā, kā arī sekundāro veselības aprūpi, kuru sniedz cietuma ārsti atbilstoši specialitātei; 4) efektīvākās un izmaksas ziņā lētākās zāles, kuras izrakstījusi cietuma ārstniecības persona.

No minētajām tiesību normām izriet, ka ieslodzītajam cietumā ir tiesības saņemt primāro un sekundāro veselības aprūpi, kā arī medikamentus. Šīs tiesības izriet no Latvijas Republikas Satversmes 111.panta.

[8] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 92.pantam ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Šā likuma 94.panta ceturtā daļa noteic, ka atlīdzināšanas pienākumu attiecīgais publisko tiesību subjekts var izpildīt, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms zaudējuma vai kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams vai nav adekvāti, samaksājot atbilstīgu atlīdzinājumu naudā.

Atbilstoši Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 9.pantam morālais kaitējums šā likuma izpratnē ir personiskais kaitējums, kas izpaužas kā fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 8.panta pirmo daļu personiskais kaitējums šā likuma izpratnē ir kaitējums, kas ar iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību nodarīts fiziskās personas dzīvībai, fiziskajai integritātei, veselībai, brīvībai, godam un cieņai, personiskam un ģimenes noslēpumam vai komercnoslēpumam, autortiesībām vai citām nemantiskajām tiesībām, vai ar likumu aizsargātajām interesēm.

No minētā regulējuma izriet, ka personiskā kaitējuma tiesiskais pamats un apmērs ikvienā gadījumā bez izņēmuma ir pierādāms ar administratīvajā procesā pieļaujamajiem pierādīšanas līdzekļiem (liecinieku liecības, rakstveida pierādījumi, lietiskie pierādījumi, procesa dalībnieka paskaidrojumi, ja tos apstiprina citi pārbaudīti un novērtēti pierādījumi). Savukārt morālā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats uzskatāms par pierādītu, ja ir pierādīts fiziskās personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums.

[9] Pieteicēja pieteikumā ir norādījis kopējo morālā kaitējuma un personiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru, bet nav konkrēti norādījis personiskā kaitējuma rašanās apstākļus un pamatojis pieprasīto apmēru. Tas nozīmē, ka prasījums atlīdzināt personisko kaitējumu ir noraidāms, jo pieteicējs nav pierādījusi un tiesa no lietas materiāliem nekonstatē tā pastāvēšanu.

[10] Lietā izvērtējams jautājums par nodarītā morālā kaitējuma atlīdzinājumu.

Kā iepriekš spriedumā konstatēts, pieteicējam konvojēšanas laikā no Rīgas Centrālcietuma uz Jēkabpils cietumu Valsts policijas darbiniekiem netika izsniegtas pieteicēja valsts kompensējamās zāles.

Tiesas ieskatā tas ir vērtējams kā būtisks personas tiesību prettiesisks aizskārums, jo notiesātās personas tiesību apjoms atrodoties ieslodzījuma vietā ir būtiski samazināts un tā pati nevar patstāvīgi rūpēties un organizēt nepieciešamo zāļu iegādi un nodrošināšanu. Jāņem vērā, arī ka ieslodzījuma vietas administrācijas pienākums ir nodrošināt ieslodzītajai personai nepieciešamās zāles (sk. sprieduma [7] punktu).

Ņemot vērā minēto, tiesa atzīst, ka pieteicējam ir tiesības uz atlīdzinājumu par nodarīto morālo kaitējumu.

[11] Administratīvā procesa likuma 94.panta ceturtā daļa noteic, ka atlīdzināšanas pienākumu attiecīgais publisko tiesību subjekts var izpildīt, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms zaudējuma vai kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams, vai nav adekvāti, samaksājot atbilstīgu atlīdzinājumu naudā.

No Administratīvā procesa likuma 94.panta ceturtās daļas teikuma uzbūves izriet, ka primārais atlīdzinājuma veids ir iepriekšējā stāvokļa atjaunošana. Ja iepriekšējā stāvokļa atjaunošana ir iespējama, tad papildu atlīdzinājums būtu pieļaujams tikai tad, ja pastāvētu kādas īpaši būtiskas un ar stāvokļa atjaunošanu nenovēršamas pieteicēja morālas ciešanas *(Augstākās tiesas 2009.gada 17.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-505/2009 7.punkts)*.

Izskatāmajā gadījumā iepriekšējā stāvokļa atjaunošana nav iespējama, līdz ar to ir pamats lemt par citu atlīdzinājuma līdzekļu piemērošanu.

[12] Saskaņā ar Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta trešo daļu morālā kaitējuma atlīdzinājumu nosaka apmērā līdz 4268,62 *euro*. Ja nodarīts smags morālais kaitējums, atlīdzinājumu var noteikt apmērā līdz 7114,36 *euro*, bet, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, maksimālais atlīdzinājuma apmērs var būt līdz 28 457,44 *euro*. Savukārt šī likuma 14.panta ceturtā daļa paredz, ka personiskā kaitējuma, tai skaitā morālā kaitējuma, patstāvīgs vai papildu atlīdzinājums var būt iestādes rakstveida vai publiska atvainošanās, ja iestāde vai tiesa, izvērtējot konkrētā gadījuma apstākļus, konstatē, ka privātpersonas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums nav smags.

Tātad, lai noteiktu morālā kaitējuma atlīdzinājumu, tiesai ir jāizvērtē, vai nodarītais morālais kaitējums ir smags.

[13] Tiesa konstatē, ka ar prettiesisko faktisko rīcību tika aizskartas nozīmīgas notiesātās personas tiesības uz veselības aprūpi. Vienlaikus tiesa atzīst, ka aizskārums bija smags, jo pieteicējs atradās ieslodzījuma vietā, tāpēc viņam pašam nebija par saviem līdzekļiem atkārtoti iegādāties zāles vai bez cietuma administrācijas starpniecības vērsties pie ārstniecības personām, lai konsultētos par tālāko ārstniecību un citas receptes saņemšanu zāļu iegādei.

Tiesas ieskatā pieteicēja līdzatbildība lietā nav konstatējama, jo pieteicējs aktīvi aizsargājis savas tiesības un īsā laikā - trīspadsmit dienu laikā rakstveidā apstrīdējis faktisko rīcību. Tiesas ieskatā nav pamatota leslodzījuma vietu pārvaldes norāde, ka pieteicējs ir novēloti rakstveidā vērsies ar iesniegumu par zāļu nozaudēšanu, jo tiesas ieskatā sadzīves problēmu risināšanā rakstveida iesniegums ne vienmēr ir primārais līdzeklis un pieteicējs visticamāk rakstveida iesniegumu sagatavoja pēc tam, kad bija skaidrs, ka zāles joprojām nav atradušās un nodotas pieteicējam. Tiesas ieskatā, Rīgas Centrālcietuma administrācijai neizsniedzot Valsts policijas darbiniekiem pieteicēja zāles pēc tam vajadzēja konstatēt, ka zāles atrodas viņu rīcībā un aktīvi rīkojoties Rīgas Centrālcietuma administrācijas darbiniekiem būtu iespējams noskaidrot personu, kurai šīs zāles domātas un atrast veidu, kā tās nosūtīt uz Jēkabpils cietumu ar nelielu nokavēšanos.

[14] Morālais kaitējums nosakāms atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus (*sk. Augstākās tiesas 2006.gada 17.janvāra sprieduma lietā Nr.SKA-8/2006 17.3.punkts*).

Lai atlīdzinājums būtu atbilstīgs Satversmes 92.panta izpratnē, tam ir jābūt efektīvam tiesiskās aizsardzības līdzeklim (*sk.Augstākās tiesas 2007.gada 1.marta sprieduma lietā Nr.SKA-54/2007 8.punktu*). Jēdziens „atbilstīgs atlīdzinājums" nozīmē, ka atlīdzinājumam ir jābūt taisnīgam. Atlīdzinājumam ir jāsniedz gandarījums personai, kuras tiesības ir tikušas aizskartas (*sk. Augstākās tiesas 2011.gada 18.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-161/2011 16.punktu*). Ar atlīdzinājumu var arī atturēt iestādi no līdzīgu aizskārumu izdarīšanas nākotnē (*sk. Augstākās tiesas 2010.gada 16.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-104/2010 18.punktu*). Jāņem vērā, ka, nosakot atlīdzinājumu, tiesa pauž valsts nostāju par aizskarto tiesību un paša tiesību aizskāruma nozīmīgumu. Tādējādi atlīdzinājums demokrātiskā un tiesiskā valstī nedrīkst būt nesamērīgi mazs (*sk. Augstākās tiesas 2010.gada 16.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-104/2010 18.punktu*).

Nosakot atlīdzinājuma apmēru, jāņem vērā arī tas,**kāds** atlīdzinājums ir noteikts citos salīdzināmos gadījumos. Salīdzināmos gadījumos atlīdzinājumam ir jābūt līdzīgam, bet atšķirīgos gadījumos – atšķirīgam. Šī prasība izriet no tiesiskās vienlīdzības principa (*Augstākās tiesas 2010.gada 16.februāra sprieduma lietā SKA - 104/2010 11. - 15.punkts*).

Nosakot morālā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru, tiesa ņem vērā arī noteikto atlīdzinājuma apmēru līdzīgās lietās:

1) lietā „Kadiķis pret Latviju" par necilvēcīgiem apstākļiem ieslodzījumā 2006.gada 4.maija spriedumā Eiropas Cilvēktiesību tiesa noteica 7 000 *euro* lielu atlīdzinājumu par nemantisko kaitējumu apstākļos, kad persona soda izolatorā bija pavadījusi 15 diennaktis;

2) Augstākā tiesa atzinusi par pienācīgu atlīdzinājumu Ls 700 (996,01 *euro*) par atbildētāja rīcību, liekot ieslodzītajam uzturēties pārapdzīvotās telpās bez pienācīgas ventilācijas (*Augstākās tiesas 2012.gada 22.jūnija spriedums lietā SKA – 219/2012*);

3) Administratīvā apgabaltiesa, atzīstot par prettiesisku Jēkabpils cietuma administrācijas faktisko rīcību, turot pieteicēju soda izolatorā bez pienācīga apgaismojuma, kā arī cilvēka cieņai neatbilstošos apstākļos, piešķīra atlīdzinājumu par morālo kaitējumu Ls 500 (711.44 *euro)* apmērā (soda izolatorā bija pavadītas 10 dienas) *(Administratīvās apgabaltiesas 2012.gada 25.septembra spriedums lietā Nr.A42645308).*

Tiesas ieskatā citās lietās noteiktais morālā kaitējuma apmērs nav tieši salīdzināms ar izskatāmo lietu, jo tajās ir strīds par uzturēšanās apstākļiem. Nosakot morālā kaitējuma apmēru, tiesa ņem vērā arī, ka laika posms, kurā pieteicējam nebija pieejamas zāles, bija neliels un tiklīdz tika saņemts pieteicēja iesniegums, zāles tika nogādātas Jēkabpils cietumā.

Ņemot vērā konkrētās lietas apstākļus, tiesa atzīst, ka morālā kaitējuma apmērs ir nosakāms 180 *euro* apmērā. Tiesas ieskatā šāds morālā kaitējuma atlīdzinājuma apmērs sniegs gandarījumu pieteicējam un atturēs iestādi no līdzīgu pārkāpumu pieļaušanas.

II

[15] Pieteicējs pieteikumā lūdzis konstatēt procesuālo pārkāpumu, neizskatot apstrīdēšanas iesnieguma likumā noteiktajā termiņā, un atlīdzināt tādējādi pieteicējam radīto morālo kaitējumu Ls 1000 apmērā.

[16] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 91.pantu persona, kura uzskata, ka iestādes plānotā vai jau iesāktā faktiskā rīcība aizskar vai var aizskart šīs personas tiesības vai tiesiskās intereses, var vērsties iestādē ar iesniegumu par iestādes nodoma mainīšanu attiecībā uz šo faktisko rīcību. Iestāde iesniegumu izskata un izvērtē pirms faktiskās rīcības veikšanas vai, ja tas iespējams, pirms tās pabeigšanas. Savu lēmumu iestāde paziņo vispārējā kārtībā. Privātpersona var apstrīdēt un pārsūdzēt šo iestādes lēmumu kā administratīvo aktu. Privātpersona, kura uzskata, ka iestādes sniegtā izziņa nav pareiza, var vērsties iestādē ar iesniegumu par pareizas izziņas izdošanu. Ja iestāde iesniedzēja lūgumu neapmierina, iesniedzējs var apstrīdēt un pārsūdzēt šo iestādes lēmumu kā administratīvo aktu. Administratīvās rajona tiesas nolēmums lietā par iestādes sniegto izziņu, izziņas nesniegšanu vai atteikumu sniegt izziņu nav pārsūdzams. Citos gadījumos privātpersona iestādes faktisko rīcību var apstrīdēt un pārsūdzēt tāpat kā administratīvo aktu.

No iepriekš minētās tiesību normas izriet, ka persona iestādes plānoto vai jau iesākto faktisko rīcību var apstrīdēt, vēršoties iestādē ar iesniegumu par iestādes nodoma mainīšanu attiecībā uz šo faktisko rīcību. Savukārt iestādes pienākums ir šādu iesniegumu

izskatīt pirms faktiskās rīcības veikšanas vai pirms tās pabeigšanas.

Izskatāmajā lietā faktiskā rīcība ir atzīstama par pabeigtu, jo pietiecēja zāles, kuras Rīgas Centrālcietuma administrācija nenodeva Valsts policijas darbiniekiem, pieteicēja etapēšanas laikā, Jēkabpils cietumā saņemtas 2012.gada 11.jūlijā un 2012.gada 12.jūlijā atjaunots ārstēšanas kurss *(lietas 54.lapa).*

Tas nozīmē, ka šīs rīcība apstrīdama tādā pašā kārtībā, kā administratīvais akts.

[17] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 64.panta pirmo daļu, ja administratīvā lieta ierosināta uz iesnieguma pamata, iestāde pieņem lēmumu par administratīvā akta izdošanu viena mēneša laikā no iesnieguma saņemšanas dienas, ja likumā nav noteikts cits termiņš vai citā normatīvajā aktā — īsāks termiņš administratīvā akta izdošanai.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 64.panta otro daļu, ja objektīvu iemeslu dēļ šā panta pirmajā daļā noteikto termiņu nav iespējams ievērot, iestāde to var pagarināt uz laiku, ne ilgāku par četriem mēnešiem no iesnieguma saņemšanas dienas, par to paziņojot iesniedzējam. Lēmumu par termiņa pagarināšanu var apstrīdēt un pārsūdzēt.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 81.panta pirmo daļu augstāka iestāde izskata lietu vēlreiz pēc būtības kopumā vai tajā daļā, uz kuru attiecas iesniedzēja iebildumi.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 65.panta otro daļu, ja iestāde secina, ka administratīvā akta izdošana nav lietderīga, tā lietu izbeidz.

No iepriekš minētajām tiesību normām izriet, ka apstrīdēšanas iesniegums izskatāmajā lietā Ieslodzījuma vietu pārvaldei bija jāizskata viena mēneša laikā no tā saņemšanas dienas, ja netiek pieņemts Administratīvā procesa likuma 64.panta otrajā daļā paredzētais lēmums par iesnieguma izskatīšanas termiņa pagarinājumu.

[18] Ieslodzījuma vietu pārvaldē 2012.gada 11.jūlijā saņemts pieteicēja 2012.gada 3.jūlija iesniegums, kurā pieteicējs apstrīd Ieslodzījuma vietu pārvaldes faktisko rīcību, pieteicēja konvojēšanas laikā no Rīgas Centrālcietuma uz Jēkabpils cietumu, neizsniedzot Valsts policijas darbiniekiem pieteicēja zāles *(lietas 66. – 69.lapa).*

Pieteicējs 2012.gada 30.jūlijā vērsies ar iesniegumu pie Jēkabpils cietuma priekšnieka, kurā norādījis, ka saistībā ar 2012.gada 3.jūlija iesniegumu par medikamentiem vairs nav pretenziju pret medicīnas daļu un Jēkabpils cietuma administrāciju *(lietas 70.lapa, tulkojums lietas 85.lapa).*

Uzraudzības daļas vecākais inspektors 2012.gada 26.jūlijā sastādījis ziņojumu, kurā norāda, ka 2012.gada 17.jūlijā no Rīgas Centrālcietuma priekšnieka vietnieka /pers. K/ saņemts pieteicēja iesniegums, kurā pieteicējs norādījis, ka etapēšanas laikā viņam nav tikuši izsniegti medikamenti *(lietas 55.lapa).*

Ieslodzījuma vietu pārvaldes Uzraudzības daļas vecākais inspektors 2012.gada 13.augustā sastādījis ziņojumu, kurā norādīts, ka Ieslodzījuma vietu pārvaldē 2012.gada 11.jūlijā un 2012.gda 1.augustā saņemti pieteicēja iesniegumi par Jēkabpils cietuma administrācijas rīcību. Pēc iesnieguma saņemšanas ar pieteicēju veiktas pārrunas un 2012.gada 30.jūlijā pieteicējs uzrakstījis iesniegumu, kurā norādījis, ka iesniegumos norādītie jautājumi ir atrisināti, pretenziju nav un rakstiska atbilde nav nepieciešama *(lietas 59.lapa).*

No iepriekš minētajiem faktiskajiem apstākļiem izriet, ka Ieslodzījuma vietu pārvalde nav izskatījusi pieteicēja 2012.gada 3.jūlija iesniegumu, uzskatot, ka pieteicējs ar 2012.gada 30.jūlija iesniegumu, kurā norādījis, ka saistībā ar 2012.gada 3.jūlija iesniegumu par medikamentiem vairs nav pretenziju pret medicīnas daļu un Jēkabpils cietuma administrāciju, pieteicējs atsauc 2012.gada 3.jūlija iesniegumu.

Tiesas ieskatā, Ieslodzījuma vietu pārvalde pārsteidzīgi ir atzinusi, ka pieteicējs ir atsaucis 2012.gada 3.jūlija iesniegumu, jo 2012.gada 3.jūlija iesniegumā pieteicējs ir apstrīdējis Rīgas Centrālcietuma darbinieku faktisko rīcību, bet 2012.gada 30.jūlija iesniegumā norādījis, ka viņam nav pretenziju pret medicīnas daļu un Jēkabpils cietuma administrāciju, neko nenorādot par Rīgas Centrālcietuma administrācijas rīcību.

Ieslodzījuma vietu pārvalde nav pieņēmusi nekādu lēmumu par pieteicēja 2012.gada 3.jūlija iesniegumu. Ieslodzījuma vietu pārvaldei, ja tā uzskatīja, ka pieteicējs atsaucis iesniegumu par faktiskās rīcības apstrīdēšanu, vajadzēja pieņemt lēmumu par administratīvās lietas izbeigšanu.

Tiesas ieskatā ir nepamatota Ieslodzījuma vietu pārvaldes atsaukšanās uz Iesniegumu likuma 5.panta sesto daļu, kas noteic, ja privātpersona iesniegumā norādījusi, ka uz tās iesniegumu nav nepieciešams atbildēt, iestāde var neatbildēt uz šādu iesniegumu, jo izskatāmajā lietā piemērojams Administratīvā procesa likuma normas, jo pieteicējs ir apstrīdējis iestādes faktisko rīcību, nevis vērsies ar vispārēju iesniegumu ar mērķi līdzdarboties valsts pārvaldē.

No iepriekš minētā secināms, ka Ieslodzījuma vietu pārvalde nepamatoti neizskatīja pieteicēja 2012.gada 3.jūlija iesniegumu.

[19] 2012.gada 22.novembrī Ieslodzījuma vietu pārvaldē saņemts pieteicēja 2012.gada 12.novembra iesniegums, kurā pieteicējs lūdzis izvērtē Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbinieku faktisko rīcību un lūdzis izmaksāt morālo un personisko kaitējumu Ls 20 000 apmērā *(lietas 48. – 49.lapa).*

Ieslodzījuma vietu pārvalde 2012.gada 27.decembrī pieņēma lēmumu Nr.1/12-A/6152, ar kuru pagarināja 2012.gada 22.novembrī saņemtā iesnieguma izskatīšanas termiņu līdz 2013.gada 22.februārim *(lietas 51.lapa).*

Pieteicējs 2013.gada 18.janvārī Ieslodzījuma vietu pārvaldē saņemts pieteicēja 2013.gada 14.janvāra iesniegums, kurā pieteicējs lūdzis izskatīt jūnija mēnesī iesniegto apstrīdēšanas iesniegumu par Ieslodzījuma vietas faktisko rīcību *(lietas 46. – 47.lapa).*

Ieslodzījuma vietu pārvalde 2013.gada 18.februārī pieņēmusi lēmumu Nr.1/12-A/6152A/352 ar kuru pagarināts pietiecēja 2013.gada 18.janvārī saņemtā iesnieguma izskatīšanas termiņš līdz 2013.gada 20.martam *(lietas 50.lapa)*.

Tiesas ieskatā iepriekš minētie iesniegumi uzskatāmi par 2012.gada 3.jūlija iesnieguma papildinājumiem un to izskatīšana uzskatāma par 2012.gada 3.jūlija iesnieguma izskatīšanas turpinājumu.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 64.panta otro daļu, ja objektīvu iemeslu dēļ šā panta pirmajā daļā noteikto termiņu nav iespējams ievērot, iestāde to var pagarināt uz laiku, ne ilgāku par četriem mēnešiem no iesnieguma saņemšanas dienas, par to paziņojot iesniedzējam.

No iepriekš minētās tiesību normas izriet, ka noteiktā procesuālā termiņa pagarināšana ir izņēmuma gadījums, kas piemērojams tikai tad, ja pastāv īpaši apstākļi, kas objektīvu iemeslu dēļ lieguši iestādei izdot administratīvo aktu šā panta pirmajā daļā noteiktajā termiņā.

To, vai pastāv objektīvi apstākļi termiņa pagarināšanai, lemj iestāde. Tās ir iestādes likumā noteiktās tiesības – atsevišķos gadījumos, kad nav iespējams ievērot likumā noteikto termiņu, lemt par šī termiņa pagarināšanu. Taču lēmuma pieņemšana administratīvā akta izdošanas termiņa pagarināšanai ir iespējama tikai pastāvot objektīviem iemesliem.

Tiesas ieskatā, termiņš var tikt pagarināts tikai ar lietu saistītu procesuālo darbību veikšanai, piemēram, lai veiktu uzklausīšanu, ja procesā jāuzklausa ne tikai administratīvā akta adresāts, bet arī trešās personas, jāpieprasa papildu pierādījumi u.tml.

Arī Augstākās tiesa ir atzinusi, termiņa pagarinājums pieļaujams vienīgi nolūkā, lai iestādei būtu iespēja noskaidrot visus lietā nepieciešamos apstākļus objektīva lēmuma pieņemšanai *(Augstākās tiesas 2005.gada 12.oktobra spriedums lietā Nr. SKA-309. // Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2005. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006., 297.-304. lpp.)*.

Pagarinot administratīvā akta izdošanas termiņu, iestādei par šādas rīcības iemesliem vispirms ir jāinformē attiecīgā privātpersona, savu lēmumu pienācīgi motivējot.

Lēmumos norādīts, ka iesnieguma izskatīšanas termiņš tiek pagarināts, lai nodrošinātu tiesisku, taisnīgu un efektīvu lietu izskatīšanu, lai iegūtu visu iespējamo informāciju un dokumentus, bet lēmumos nav atspoguļoti konkrēti iemesli, kas lieguši iestādei izdot administratīvo aktu viena mēneša termiņā un kāda tieši informācija un dokumenti papildus pieprasāmi, lai noskaidrotu un pārbaudītu visus lietas apstākļus. Tiesas ieskatā šāda norāde ir pārāk vispārīga un nekonkrēta, lai ar to būtu iespējams pamatot un attaisnot lēmuma pieņemšanu par termiņa pagarinājumu. Lēmuma adresātam, liedzot uzzināt iestādes motivāciju administratīvā akta izdošanas termiņa pagarināšanai, viņam pamatoti var rasties šaubas par termiņa pagarinājuma nepieciešamību un iespējamu viņa tiesību pārkāpšanu. Tiesas ieskatā procesuālajiem lēmumiem, tāpat kā administratīvajiem aktiem, ir jābūt pamatotiem un privātpersonai saprotamiem, pretējā gadījumā tiek pārkāpts pamatojuma princips. Ņemot vērā iepriekš konstatēto, ka Ieslodzījuma vietu pārvalde nav pamatojusi administratīvā akta izdošanas termiņa pagarināšanas nepieciešamību, lēmumos nav minēti objektīvi iemesli, kas būtu par pamatu šādai termiņa pagarināšanai, lēmumi atzīstami par prettiesiskiem.

[20] No iepriekš minētā secināms, ka Ieslodzījuma vietu pārvalde ir pieļāvusi procesuālus pārkāpumus un nav likumā noteiktajā termiņā izskatījusi pieteicēja 2012.gada 3.jūlija iesniegumu un prettiesiski pagarinājusi apstrīdēšanas iesnieguma papildinājumu izskatīšanas termiņu.

Neievērojot tiesību normās noteikto termiņu administratīvā akta izdošanai, nepieņemot lēmumu par termiņa pagarināšanu, līdz ar to arī neinformējot pieteicēju par objektīvi pastāvošiem apstākļiem, kas liedz savlaicīgi izskatīt tās iesniegumu, ir pārkāptas Administratīvā procesa likuma normas, kas nosaka apstrīdēšanas iesnieguma izskatīšanas kārtību. Tādējādi Ieslodzījuma vietu pārvalde attiecībā pret pieteicēju ir pārkāpusi vienu no administratīvā procesa pamatprincipiem, proti, tiesiskuma principu, kas nostiprināts Administratīvā procesa likuma 7.pantā.

Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesa atzīst, ka iestādes pieļautais procesuālais pārkāpums ir atzīstams par būtisku, proti, tādu, kas radījis būtisku pieteicējas tiesību aizskārumu. Tomēr tiesas ieskatā šis apstāklis nav ietekmējis un nevarēja ietekmēt Ieslodzījuma vietu pārvaldes Lēmumu pēc būtības.

[21] Pieteicējs saistībā ar apstrīdēšanas iesnieguma izskatīšanas termiņa nokavējumu lūdzis atlīdzināt morālo kaitējumu Ls 1000 apmērā.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 49.panta otro daļu, ja iestāde neievēro šajā likumā vai citā ārējā normatīvajā aktā noteikto termiņu, kurā tai administratīvā procesa gaitā jāizpilda procesuālā darbība kāda administratīvā procesa dalībnieka labā, šis administratīvā procesa dalībnieks var iesniegt sūdzību augstākā iestādē, bet, ja augstākas iestādes nav vai tā ir Ministru kabinets, - tiesā.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 49.panta trešo daļu, ja iestāde šā panta otrajā daļā minēto augstākas iestādes vai tiesas lēmumu noteiktā termiņā neizpilda, attiecīgā procesuālā darbība, ja tas faktiski un tiesiski ir iespējams, uzskatāma par izpildītu. Ja tas faktiski vai tiesiski nav iespējams, administratīvā procesa dalībniekam, kura labā attiecīgais termiņš noteikts, ir tiesības saskaņā ar šā likuma 8.nodaļas noteikumiem prasīt atlīdzinājumu, turklāt termiņa neievērošana jau pati par sevi uzskatāma par morālu kaitējumu šā likuma 92.panta izpratnē.

No iepriekš minētajām tiesību normām secināms, ka likumdevējs kā pamatu morālam kaitējumam nav noteicis jebkādu iestādes neievērotu termiņu, bet gan tikai tādu, kas nav ievērots pēc augstākas iestādes vai tiesas norādījuma. Šāda regulējuma mērķis ir veicināt privātpersonu aktīvi aizsargāt savas tiesības un darīt zināmu iestādei, ka jautājuma nerisināšana rada ja ne citādas, tad vismaz emocionālas neērtības (atbilstoši principam, kura saknes meklējamas jau romiešu tiesībās: *Vigilantibus et non dormientibus jura subveniunt* – tiesības kalpo modrajiem, nevis snaudošajiem) *(Augstākās tiesas 2012.gada 21.novembra spriedums lietā SKA – 163/2012)*.

No iepriekš minētā secināms, ka pieteicējam nav tiesības saņemt morālo kaitējumu, jo Ieslodzījuma vietu pārvalde, lai arī nav ievērojusi apstrīdēšanas iesnieguma izskatīšanas termiņu, tas nav ticis noteikts ar augstākas iestādes vai tiesas lēmumu.

Saskaņā ar Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.panta otro daļu notiesātā iesniegumus par brīvības atņemšanas iestādes administrācijas izdotu administratīvo aktu un faktiskās rīcības apstrīdēšanu izskata leslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieks Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā. Tāpēc Tieslietu ministrija nav uzskatāma par augstāku iestāti, kurā var apstrīdēt leslodzījuma vietu pārvaldes pieņemto lēmumu par personas apstrīdēto administratīvo aktu vai faktisko rīcību un lietā esošā Tieslietu ministrijas 2012.gada 8.novembra vēstule Nr.1 – 24/1920 – A *(lietas 10.lapa)* nav uzskatāma par augstākas iestādes lēmumu ar kuru uzdots izskatīt noteiktā termiņā apstrīdēšanas iesniegumu.

[21] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo un otro daļu, ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts vai tiesvedība lietā izbeigta, pamatojoties uz šā likuma 282.panta 7.punktu, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu (tostarp arī par pagaidu aizsardzības lūgumu samaksāto valsts nodevu). Ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas bijis atbrīvots un pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, valsts nodevu piespriež no atbildētāja.

Pieteicējs ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2013.gada 20.maija lēmumu daļēji atbrīvots no valsts nodevas samaksas, samazinot to uz Ls 5 un veicis tās apmaksu *(lietas 26.lapa).*

Tas nozīmē, ka valsts nodeva tās samazinātajā apmērā piespriežama no atbildētāja un kā arī atbildētājam uzliekams par pienākumu atlīdzināt pieteicējam samaksāto valsts nodevu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246. – 251., 254., 256.^{2} un 289. – 291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda:

daļēji apmierināt /pers. D/ pieteikumu par pienākuma uzlikšanu leslodzījuma vietu pārvaldei izdot labvēlīgu administratīvo aktu, ar kuru pieteicējam tiktu atlīdzināts morālais un personiskais kaitējums Ls 20 000 (28457,44 *euro*) Rīgas Centrālcietuma administrācijas rīcību, pieteicēja konvojēšanas laikā no Rīgas Centrālcietuma uz Jēkabpils cietumu, neizsniedzot Valsts policijas darbiniekiem pieteicēja valsts kompensējamās zāles, kā arī par procesuālā pārkāpuma konstatēšanu – pieteicēja apstrīdēšanas iesnieguma neizskatīšanu likumā noteiktajā termiņā - un tādējādi pieteicējam radītā morālā kaitējuma Ls 1000 (1422,87 *euro*) atlīdzinājumu.

Uzlikt Latvijas Republikai pienākumu atlīdzināt /pers. D/ nodarīto morālo kaitējumu 180 *euro* apmērā.

Atzīt, ka leslodzījuma vietu pārvalde ir pieļāvusi būtisku procesuālu pārkāpumu, neizskatot likumā noteiktajā termiņā /pers. D/ apstrīdēšanas iesniegumu.

Noraidīt /pers. D/ pieteikumu pārējā daļā.

Piespriest no Latvijas Republikas valsts nodevu par pieteikumu par lietas ierosināšanu tiesā 21,34 *euro* apmērā.

Piedzīt no atbildētājas – Latvijas Republikas – par labu /pers. D/ samaksāto valsts nodevu 7,11 *euro* apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, apelācijas sūdzību iesniedzot Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnesis /pers. C/